

Μακεδονικά

Τόμ. 7 (1967)

Εις μνήμην Αλέξανδρου Λέτσα

Η εκ Βεροίας καταγομένη οικογένεια Βικέλα

Γεώργιος Χ. Χιονίδης

doi: [10.12681/makedonika.978](https://doi.org/10.12681/makedonika.978)

Copyright © 2015, Γεώργιος Χ. Χιονίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Χιονίδης Γ. Χ. (1967). Η εκ Βεροίας καταγομένη οικογένεια Βικέλα. *Μακεδονικά*, 7, 210–217.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.978>

Η ΕΚ ΒΕΡΟΙΑΣ ΚΑΤΑΓΟΜΕΝΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΒΙΚΕΛΑ

I

Ἐφορμῇ εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην ὑπῆρξεν ἐπίσκεψίς μου εἰς τὸ Ἡράκλειον Κρήτης, ὅπου λειτουργεῖ ἡ «Βικελαία βιβλιοθήκη». Ἐπρόσεξα λοιπόν, ὅτι εἰς τὰ δημοσιεύματα, σχετικῶς μὲ τὴν ὡς ἄνω βιβλιοθήκην, ἀναφέρεται ὅτι ὁ μέγας δωρητής, ὁ γνωστός λογοτέχνης καὶ φιλόσοφος Δημήτριος Βικέλας, ἐγεννήθη μὲν εἰς τὴν Ἐρμούπολιν τῆς Σύρου, ἀλλὰ κατήγετο ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν¹. Τὰ αὐτὰ γράφονται καὶ εἰς τοὺς τουριστικούς ὁδηγούς τῆς πόλεως τοῦ Ἡρακλείου ἢ τῆς Κρήτης γενικῶς.

Ἡ πληροφορία αὕτη δὲν εἶναι ἀληθής, διότι ἡ οἰκογένεια Βικέλα κατήγετο—ὡς γνωστὸν—ἀπὸ τὴν μακεδονικὴν Βέροιαν καὶ ἦτο μάλιστα ἡ ἐπιφανεστέρα καὶ πλουσιωτέρα μαζί μὲ τὴν συγγενικὴν τῆς οἰκογένειαν τῶν Ρακτιβάν².

II

Ἄς ἴδωμεν, ὅμως, ποίας πληροφορίας ἔχομεν διὰ τὴν σπουδαίαν οἰκογένειαν τῶν Βικέλα.

Ὁ Δημήτριος Βικέλας, ὁ ἰδρυτής τοῦ περιφήμου «Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων», δίδει ὠρισμένας πληροφορίας εἰς τὸ ὠραῖον βιβλίον του «Ἡ ζωὴ μου», γράφων, μεταξὺ ἄλλων, καὶ τὰ ἑξῆς: «...αἰσθάνομαι, ὅτι, ἐάν ἦτο δυνατόν καὶ σήμερον ἐτι νὰ στήσω τὴν σκηνὴν μου εἰς Βέροιαν, ἐκεῖ ἤθελα ἀνεύρει τὴν πατρίδα, καθόσον ἐκεῖ συγκεντρῶνται αἱ οἰκογενειακαὶ μου παραδόσεις. Δὲν λησμονοῦμεν, ὅτι ἐκεῖθεν καταγό-

¹ Ἐ μ μ. Α. Π ε τ ρ ά κ η, Τὸ Ἡράκλειον καὶ τὸ Γ' Πανεπιστήμιον, Ἡράκλειον 1959, σ. 13.

² Ἐπιστολὴ πρὸς ἐμέ, τοῦ κ. Κ. Θ. Δ η μ α ρ ᾱ, ἀνεπιτοῦ, ἐκ μητρὸς, τοῦ Κ. Ρακτιβάν. Ὁ κ. Δημαρᾶς εἰκάζει τοῦτο, λόγῳ τῶν παρατηρουμένων ὀνομάτων Δημήτριος, Ἐμμανουὴλ κτλ., εἰς ἀμφοτέρας τὰς οἰκογενείας. Ἄς σημειωθῇ, ἐπὶ πλέον, ὅτι ἀμφοτέραι αἱ οἰκογένειαι ἡσχολοῦντο, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μὲ τὸ ἐμπόριον τῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, κυρίως δὲ τῶν ἐν Βερούϊᾳ ἐτοιμαζομένων προσοψίων κτλ. («χαβλιῶν»), χρησίμων διὰ τὸ λουτρόν (βλ. Α. Σ μ υ ρ λ ῆ, Δημήτριος Ρακτιβάν, Βέροια 1938, σ. 18-20. Μ. Ε. Μ. C o u s i n é r y, Voyage dans la Macédoine, τόμ. I, Παρίσι 1831, σ. 68. Δ. Β ι κ έ λ α, Ἡ ζωὴ μου, Ἀθήναι 1910, σ. 10).

μεθα. Ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ πατρός μου, εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῶν Ἀθηνῶν, ὑπὸ τὸ ὄνομά του, ἐχαράξαμεν τὰς λέξεις «ἐκ Βεροίας» ὁ ἀδελφός μου ἐνεγράψεν εἰς τὸ σχολεῖον τὸν πρωτότοκόν του ὡς Μακεδόνα τὴν καταγωγὴν, καὶ ἐγὼ δὲ μεταξὺ τῶν Μακεδόνων πάντοτε οὐγκαταλέγομαι.....»¹.

Ὁ καθηγητὴς Ἀνδρέας Μ. Ἀνδρεάδης, ὁ ὁποῖος ἐγραψεν ἀξιόλογα ἄρθρα διὰ τὸν Δ. Βικέλαν², μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ θανάτου του, σημειώνει: «...Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐκ Μακεδονίας καταγωγῆς τοῦ Βικέλα δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰπωμεν πολλά, διότι ἡ οἰκογένειά του εἶναι ἀρκοῦντως γνωστὴ εἰς τοὺς Μακεδόνας. Ἦτο ἡ διαπρεπεστέρα τῆς Βεροίας.... Ὁ μέγας πλοῦτος τοῦ (πάππου) Δ. Βικέλα ἐκίνησε τὴν πλεονεξίαν τῶν Τούρκων....καὶ ὅλη ἡ οἰκογένεια ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Βέροιαν.... Ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐμπορεύετο, ὁ πατὴρ τοῦ Βικέλα, κατέφυγε κατὰ τὴν ἐπανάστασιν εἰς τὴν Σύρον. Ἐκεῖ ἐγεννήθη τῷ 1835 ὁ ἡμέτερος Δημήτριος...»³.

Ὁ Δ. Βικέλας διασώζει τὴν πληροφορίαν, ὅτι: «Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐγράφετο μὲ Μπ Μπικέλας ἢ καὶ Μπεκέλας. Ὁ πατὴρ μου κατ' ἀρχὰς ὑπεγράφετο οὕτω (Μπικέλας) μέχρις ὅτου, μετὰ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ του Κωνσταντίνου, παρεδέχθη τὴν γραφὴν μὲ Β ἀντὶ τοῦ Μπ. Ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο τούτων συμφώνων εἰς τὴν ἀρχὴν λέξεως ἐθεωρήθη βάρβαρος καὶ κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς τότε ἐπικρατούσης σχολαστικότητος. Εἰς τὰς Εὐρωπαϊκάς ὁμως γλώσσας ὁ πατὴρ μου, τηρῶν τὴν προφορὰν τοῦ Μπ, ἐγραφε τὸ ἐπώνυμόν του μὲ λατινικὸν Β. Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἠκολούθησα ἀνεκάθεν καὶ ἐγὼ»⁴.

III

Ἐξ ὧν μέχρι σήμερον γνωρίζω, εἶναι γνωστὰ τὰ ἐξῆς στοιχεῖα, διὰ τὸ γενεαλογικὸν δένδρον τῆς οἰκογενείας τοῦ Βικέλα:

1) Χατζῆ Μανώλης Μπικέλλας.

Φέρεται οὗτος ὡς ὁ πρῶτος γνωστὸς Βικέλας, ἀρχηγὸς πολυμελοῦς οἰκογενείας, πλούσιος καὶ ἐπιφανὴς πολίτης τῆς Βεροίας, ὁ ὁποῖος φαίνεται ὅτι ἀπιβίωσε μᾶλλον κατὰ τὸ 1762⁵. Τὸ ὄνομά του («Χατζῆ - Μα-

¹ Δ. Βικέλα, ἔ.ἀ., σ. 6 κέ.

² Ἀνδρ. Μ. Ἀνδρεάδης, Δημήτριος Βικέλας, εἰς «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ Παμμακεδονικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν», 3 (1910) 40-45, ἰδίως σ. 40 καὶ «Ἔργα», τόμ. 2 Ἀθῆναι 1940, σ. 133-147, ἰδίως σ. 134-135.

³ «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον», ἔ.ἀ., σ. 40-41.

⁴ Ἡ ζωὴ μου, σ. 7.

⁵ Κ. Σάθα, Νεοελληνικὴ Φιλολογία κτλ., Ἀθῆναι 1867, σελ. 528.

Εἰς ἔγγραφον, τῆς 9-4-1748, τοῦ ἱστορικοῦ ἀρχείου τοῦ τουρκικοῦ ἱεροδικείου Βεροίας (βλ. Ἰ. Βασδραβέλλη, Ἱστορικὰ ἀρχεῖα Μακεδονίας, Β' Ἀρχεῖον Βεροίας - Ναούσης (1598-1886), Θεσσαλονίκη 1954, σ. 157-158, ἔγγραφον 179) ἀναφέρονται οἱ «άν-

νόλης Μπικέλλας», «Βερροιεύς»), πληροφορούμεθα από τὸν ἐπικήδειον λόγον, τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν εἰς Βέροιαν ὁ μαθητὴς τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως, Ἰωάσαφ Κορνήλιος, ὁ Ζακύνθιος, ποῦ ἐδημοσιεύθη κατὰ τὸ 1788¹. Φαίνεται, ὅτι εἶχεν ἐπισκεφθῆ ὁ Ἑμμανουὴλ Μπικέλλας, τὰ Ἱεροσόλυμα («Χατζής»).

2) Βικέλας, ἀγνώστου ὀνόματος.

Ὁ Γάλλος διπλωματικός υπάλληλος, ἀρχαιολόγος κτλ., Κουζινερὺ ἀναφέρει εἰς τὸ ἀξιόλογον σύγγραμμά του «Ταξεῖδι εἰς τὴν Μακεδονίαν», διαφόρους εἰδήσεις περὶ Βεροίας (σελ. 57 κέ. τοῦ Ἰου τόμου), μνημονεύει δὲ καὶ ἓνα Βικέλα, ὁ ὁποῖος ἦτο πολὺ φιλόξενος καὶ μορφωμένος. Ἡ ἐπίσκεψις αὐτῆ ἐγένετο ἀλλοῦν κατὰ τὸ 1763 καὶ ὁ ἀναφερόμενος Βικέλας ὅα ἦτο ἐγγονὸς τοῦ Χατζῆ Μανώλη, ὅπως λέγει ὁ Δ. Βικέλας, χωρὶς ὅμως νὰ ἀποκλείεται, κατὰ τὴν γνώμην μου, νὰ ἦτο καὶ υἱὸς του (ὁπότε δέον νὰ ταυτισθῆ μετὸν ἐπόμενον, Δημήτριον), διότι ὁ Χατζημανώλης ἀπεβίωσε μᾶλλον κατὰ τὸ 1762, ἢ δὲ ἐπίσκεψις τοῦ Κουζινερὺ ἐγένετο, ὡς ἀνωτέρω, κατὰ τὸ 1763, ὁπότε ὁ ἄγνωστος αὐτὸς Βικέλας ἦτο ἀρχηγὸς πλέον τῆς περιφήμου αὐτῆς οἰκογενείας².

3) Δημήτριος Μπεκέλλας, ὁ πρεσβύτερος.

Ἦτο πάππος τοῦ Δημητρίου Βικέλα. Περί αὐτοῦ γνωρίζομεν, ὅτι ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Νικολάου Βάρκοση, νέος ὢν, κατὰ τὰ ἔτη 1751-1754³. Εἶχεν ἀλληλογραφίαν μετὰ ἐξεχούσας προσωπικότητας τῆς ἐποχῆς του⁴. Ἀπὸ τὴν Βέροιαν ἔφυγεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἠσχολεῖτο μετὰ τὸ ἐμπόριον τῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, ἰδίως τῶν ἐν Βεροίᾳ κατασκευαζο-

τιπρόσωποι» τῆς Βεροίας, παρατηροῦμεν δὲ, ὅτι ὁ πρῶτος τούτων λέγεται «...Χατζῆ Μανώλης (τοῦ) Ἀντωνίου...». Ἄγνωστον, ἐὰν οὗτος ἔφερε καὶ τὸ ἐπίθετον Μπικέλλας, ἐν καταφατικῇ δὲ περιπτώσει, μανθάνομεν, ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ πρώτου γνωστοῦ Βικέλλα, τοῦ Χατζῆ Μανώλη, ἐλέγετο Ἀντώνιος. Εἰς ἕτερον ἔγγραφο, τοῦ ἰδίου ἀρχείου, τῆς 24-7-1794, ἀναφέρεται (ἐ.ἀ., σ. 232-233, ἔγγρ. 240) ὡς δημογέρον καὶ ὁ «Χατζῆ Μανώλης». Οὗτος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἦτο ὁ Μπικέλλας, ὅστις εἶχεν ἤδη ἀποβιώσει.

¹ Κ. Σάθα, ἐ.ἀ. Σπ. Λάμπρου, «Νέος Ἑλληνομνημόν», τόμ. 6, σ. 478. Δ. Βικέλα, ἐ.ἀ., σ. 9 κέ. Ἄλ. Λέτσα, Δημήτριος Βικέλας, ἔκδοσις Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη 1951, σ. 10, 68. Χρ. Γ. Σαμαρτζίδη, Ὁ Δημήτριος Βικέλας, ὡς λόγιος καὶ ἄνθρωπος, Θεσσαλονίκη 1960, σ. 6). Περί τῆς οἰκογενείας Βικέλα βλ. καὶ «Εκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», 4 (1883) 342.

² Cousinér, ἐ.ἀ. Δ. Βικέλα, ἐ.ἀ., σ. 425.

³ Π. Ἀραβαντινοῦ, Βιογραφικὴ συλλογὴ λογίων τῆς Τουρκοκρατίας. Εἰσαγωγή - ἐπιμέλεια Κ.Θ. Δημαρᾶ, ἔκδοσις Ε.Η.Μ., Ἰωάννινα 1960, σ. 26.

⁴ «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον», Ν. Σφενδόνη, Θεσσαλονίκη 1939, σ. 127-128. Μιχ. Κάλινδερη, Τὰ λυτὰ ἔγγραφα τῆς δημοτικῆς βιβλιοθήκης Κοζάνης (1676-1808), Θεσσαλονίκη 1951, σ. 19, 28-33, 66, 72, 73.

μένων περιφήμων προσοψίων¹, ἐν συνεχείᾳ δὲ κατέληξε, μέσῳ Μυκόνου, εἰς τὴν Σῦρον².

4) Νικόλαος Μπεκέλλας.

Ἦτο ἀδελφὸς τοῦ προγουμένου³. Ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Πέστην (Βουδαπέστην) τῆς Οὐγγαρίας, ἀσχολούμενος μὲ τὸ ἐμπόριον, ἐπολιτογραφίῃ δὲ κατὰ τὸ 1794, ὡς ἐγνώσθη τελευταίως⁴. Οὗτος ἦτο ἔφορος τῆς ἑλληνικῆς σχολῆς τῆς Πέστης⁵, ἐδαπάνησε δὲ μεγάλη ποσὰ διὰ τὴν ἔκδοσιν βιβλίων⁶ καὶ ἐξώδευσε ἀξιόλογον ποσὸν διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἐξώστου τοῦ νάρθηκος τῆς ἐκκλησίας τῆς ἑλληνικῆς παροικίας⁷. Ἐξῶθεν τῆς ἐκκλησίας ταύτης ὑπῆρχεν ὁ οἰκογενειακὸς τάφος του, ὅπου ἐνεταφιάσθη ὁ μικρὸς υἱὸς του Ἀλέξανδρος, κατὰ τὸ 1801⁸.

5) Γεώργιος Μπεκέλλας.

Ἀναφέρεται, κατὰ τὸ 1780, ὡς συναποφασίσας μετ' ἄλλων τὴν ἴδρυσιν, δαπάναις των, ὀρθοδόξου ἐκκλησίας εἰς Βουδαπέστην⁹. Ἄγνωστον, ἐὰν ἦτο ἀδελφὸς ἢ πατὴρ τοῦ Νικολάου.

6) Σταμάτιος Μπεκελλίδης.

Ἀδελφὸς μᾶλλον τῶν δύο προηγουμένων. Εἶναι γνωστὸς ἀπὸ ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον ἔγραψε διὰ τὸν σπουδαῖον ἐξ Ἰωαννίνων ἐπίσκοπον Καμπανίας Θεόφιλον, ὅταν ἐπεσκέφθη οὗτος τὴν Βέροιαν (κατὰ τὸ 1773) καὶ τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περίφημον βιβλίον τούτου «Ταμείον Ὀρθοδοξίας»¹⁰.

¹ Βλ. σ. 210 σημείωσιν 2, ἀνωτέρω.

² Δ. Βικέλα, ἑ.ἀ., σ. 4 κέ. Α. Ἀνδρεάδη, ἑ.ἀ. Ἀλ. Λέτσα, ἑ.ἀ. σ. 9 κέ.

³ Δ. Βικέλα, ἑ.ἀ. σ. 10.

⁴ Ε. Φιοῦβες, Οἱ κατάλογοι τῶν πολιτογραφηθέντων Ἑλλήνων παροίκων τῆς Πέστης καὶ Βούδας στὴν περίοδον 1687-1848, «Μακεδονικά» 6 (1964-65) 106 κέ., 109.

⁵ Ν. Δελιαλῆ, Ἀναμνηστικὴ εἰκονογραφημένη ἔκδοσις Παύλου Χαρίση, τόμ. I, Κοζάνη 1935, 48 κέ. Σπ. Λάμπρου, «Νέος Ἑλληνομνήμων», 8 (1911) 287, 289. Ἰωακείμ Μαρτινιανοῦ, μητροπολίτου Ξάνθης, Ἡ Μοσχόπολις (1330-1930), ἐπιμέλεια Σ. Π. Κυριακίδου, Θεσσαλονίκη 1957, σ. 142. Ν. Δελιαλῆ, Κατάλογος ἐντύπων δημοτικῆς βιβλιοθήκης Κοζάνης, τ. I, Θεσσαλονίκη 1948, σ. 48, ἀριθμ. 166.

⁶ Ν. Δελιαλῆ, ἑ.ἀ. σ. 49, ὑποσημ. Ν. Δελιαλῆ, Κατάλογος κτλ., ἑ.ἀ.

⁷ Ν. Δελιαλῆ, ἑ.ἀ. σ. 49.

⁸ Σπ. Λάμπρου, ἑ.ἀ., σ. 474.

⁹ Ν. Δελιαλῆ, ἑ.ἀ., σ. 43. Θ. Μ. Νάτινα, Οἱ Μακεδόνες πραγματευτάδες εἰς τὰς χώρας τῆς Αὐστρίας καὶ Οὐγγαρίας. Θεσσαλονίκη 1939, σ. 36. Ἰωακείμ Μαρτινιανοῦ, ἑ.ἀ., σ. 138. Ν. Δελιαλῆ, Κατάλογος κτλ., σ. 146-7, ἀριθμ. 562.

¹⁰ Δ. Βικέλα, ἑ.ἀ., σ. 12-13, Ταμείον Ὀρθοδοξίας, σ. Κ'. Βλ. περὶ τούτου, Δημητρίου Σ. Γκίνη, Νομικόν... Θεοφίλου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων, Θεσσαλονίκη 1960

7) Δημήτριος Μπεκέλλας, ὁ εἰς τὴν Πέστην.

Ἦτο υἱὸς τοῦ Νικολάου. Γνωρίζομεν, ὅτι ἐξέδωκεν, εἰς τὴν Βούδαν τῆς Οὐγγαρίας (1826), ἐναίσιμον διατριβὴν¹.

8) Ἰωάννης Μπεκέλλας.

Ἦτο υἱὸς τοῦ Δημητρίου Μπεκέλλα (βλέπε ὑπ' ἀριθμ. 3), ἔγινε δὲ γνωστὸς ἀπὸ τὴν σημείωσιν, ποῦ ὑπάρχει εἰς χειρόγραφον στιχηράριον, τοῦ 1776, τὸ ὅποιον ἀντέγραψεν οὗτος, ἐν Βεροῖα, καὶ διασώζεται εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης².

9) Μανουὴλ Μπικέλλας.

Ἄναφέρεται (1800) ὡς κάτοχος, ἐν Βεροῖα, ἐνὸς χειρογράφου, ἐκ περιγραμνῆς, τῆς λειτουργίας τῆς ἁγίας Ματρώνης³.

10) Χρ. Μπικέλλας.

Ἀφιέρωσεν (1803) εἰς ἐκκλησίαν τῆς Βεροίας μίαν εἰκόνα⁴.

11) Μητάκος Μπικέλλας.

Οὗτος ἀφιέρωσε (1803) τὸ ἀνωτέρω χειρόγραφον τῆς λειτουργίας τῆς ἁγίας Ματρώνης εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Δημητρίου Βεροίας⁵.

12) Ἀντώνιος Μπεκέλλας.

Τελευταίως πληροφορούμεθα⁶, ὅτι οὗτος ἐπολιτογραφήθη εἰς τὴν

(παράρτημα τῆς ἐπετηρίδος τῆς Σχολῆς νομικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης), πολλαχοῦ τῆς Εἰσαγωγῆς. Σωφ. Σταμούλης, «Βεροιακός», εἰς ἐφημ. «Βέροια», φύλλ. 86/3.4.1927. Τρ. Ε. Εὐαγγελίδης, Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, τόμ. Ι, Ἀθήναι 1936, σ. 105.

¹ Δ. Βικέλλας, ἔ.ἀ., σ. 12. Εὐαγγελίδης, ἔ.ἀ.

² Α. Σιγάλα, Ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ζωὴν κτλ. Ἀρχεῖα καὶ βιβλιοθήκαι Δυτικῆς Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1939, σ. 157.

³ Δ. Βικέλλας, ἔ.ἀ., σ. 424.

⁴ Δ. Βικέλλας, ἔ.ἀ. σ. 424.

⁵ Δ. Βικέλλας, ἔ.ἀ., σ. 424. Εἰς κώδικα, εὐρισκόμενον εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ ὁσίου Ἀντωνίου, ἐν Βεροῖα («Τεύτερη» κτλ., ὄρα, περὶ τοῦ κώδικος τούτου, Γ. Χ. Χιονίδη, Ἱστορία τῆς Βεροίας, τόμ. Ι, Βέροια 1960, σ. 41. Βλ. καὶ Α. Σιγάλα, ἔ.ἀ. σ. 148-153), ὅπου κατεχωρεῖτο ἡ κατανομή τοῦ εἰς τοὺς Τούρκους καταβαλλομένου φόρου (ἔτους 1846), ἐν Βεροῖα, ἀναφέρονται, εἰς τὴν μερίδα τῆς ἐνορίας Μητροπόλεως (σ. 3), τὰ ὀνόματα τῶν προϋχόντων, μᾶλλον δημογερόντων, μεταξύ δὲ τούτων μνημονεύεται καί: «.....ὁ λογιότατος (sic) σιόρ, μητάκος μπὴ κέλας....».

⁶ Ε. Φιοῦβες, ἔ.ἀ., σμμ. 15.

Πέστην τῆς Οὐγγαρίας κατὰ τὸ 1826, κατοικῶν ἐκεῖ τοῦλάχιστον ἀπὸ τοῦ 1808¹.

13) Δημήτριος Μπικέλλας, ἰατρός.

Ἐσπούδασεν ἰατρός εἰς Πέστην, ἤσκησε δὲ τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ εἰς τὰ Σκόπια, ὅπου ἀπεβίωσεν. Ὁ υἱὸς του Τηλέμαχος ἐγκατέλειψε τὴν Βέροιαν, ὑπηρετήσεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατόν, μετέβη εἰς Μασσαλίαν, δι' ἐμπόριον, καὶ κατέληξεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς σιδηροδρομικός².

14) Ἐμμανουὴλ Βικέλας.

Πατὴρ τοῦ Δημητρίου, τοῦ λογοτέχνου. Ἐγεννήθη, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ 1800. Ἐνυμφεύθη (1834) τὴν Σμαράγδαν, θυγατέρα τοῦ Γεωργίου Μελά, ἐξ Ἰωαννίνων. Ἦτο ἔμπορος εἰς τὴν Σῦρον, Κωνσταντινούπολιν καὶ Ὀδησσόν³.

Αὐτὸς μετέτρεψε τὸ ἐπίθετον ἀπὸ Μπεκέλλας ἢ Μπικέλλας εἰς Βικέλας.

15) Κωνσταντῖνος Βικέλας.

Ἀδελφὸς τοῦ προηγουμένου καὶ θεῖος τοῦ λογοτέχνου. Εἰσαγγελεύς, δικηγόρος καὶ συγγραφεύς. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (1808) καὶ ἀπεβίωσεν εἰς Ἀθήνας (1886)⁴.

16) Ὀθων Μπεκέλλας.

Ἐγγονὸς τοῦ Νικολάου καὶ υἱὸς τοῦ Δημητρίου Μπεκέλλα, τῆς Πέστης. Ἐγεννήθη, εἰς Πέστην, τὸ 1833, ἐσπούδασε φιλοσοφίαν καὶ τελικῶς ἔγινε φαρμακοποιός⁵.

17) Δημήτριος Βικέλας, ὁ λογοτέχνης.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σῦρον τὸ 1835 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1908⁶.

¹ Σ π. Λάμπρου, «Νέος Ἑλληνομνήμων», τόμ 18, σ. 286.

² Δ. Βικέλα, ἑ.ἀ., σ. 13.

³ Δ. Βικέλα, ἑ.ἀ., πολλαχοῦ.

⁴ Βλ. προχειρῶς εἰς Ἐγκυκλοπαιδικὰ λεξικά εἰς τὸ λῆμμα Βικέλας (π.χ. Ἐλευθερουδάκη, τόμ. 3, σ. 258).

⁵ Δ. Βικέλα, ἑ.ἀ., σ. 11-13.

⁶ Ἀλ. Λέτσα, ἑ.ἀ. Σαμαρτζίδη, ἑ.ἀ. Α. Ἀνδρεάδη, ἑ.ἀ. Νεοελληνικὴ ἱστοριογραφία, (ἐπιμέλεια Ε. Φωτιάδη), «Βασικὴ βιβλιοθήκη Ἄετος», Ἀθήναι 1954, σ. 294. «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον Θεσσαλονίκης, Ν. Σφενδόνη», ἔτους 1935, σ. 209-211 καὶ ἔτους 1947, σ. 65 κέ. Ἐγκυκλοπαιδικὰ λεξικά, ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχ-

Ἦσχολήθη μὲ τὸ ἐμπόριον, ἐργασθεῖς, εἰς τὸ Λονδίνον, εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῶν θεῶν τοῦ ἐκ μητρὸς, Μελᾶ. Διεκρίθη ὡς συγγραφεὺς τοῦ «Λουκῆ Λάρυ» κτλ. καὶ διὰ τὰς ὡραίας μεταφράσεις ξένων συγγραφέων. Ἦσχολήθη ἐπιτυχῶς καὶ μὲ τὴν μελέτην τῆς ἱστορίας τῆς Τουρκοκρατημένης Ἑλλάδος καὶ τοῦ Βυζαντίου, διακριθεὶς διὰ τὴν ὀρθὴν, εἰλικρινῆ καὶ δικαίαν κρίσιν του¹. Ὑπῆρξεν ἰδρυτὴς τοῦ «συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν ὠφελίμων βιβλίων», εἰς τοῦτον δὲ ὀφείλεται κατὰ πολὺ ἡ ἀναβίωσις τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων καὶ ἀνέπτυξε πλουσίαν κοινωφελῆ δρᾶσιν². Τὸν βίον του περιέγραψε μὲ χάριν εἰς τὸ βιβλίον του «Ἡ ζωὴ μου». Περὶ τοῦ ἔργου του δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἐνδιατρίψωμεν, πάντως ὑπάρχει μεγάλη βιβλιογραφία³. Τὴν βιβλιοθήκην του ἐδῶρσε τελικῶς εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης, καίτοι ἠθέλε, πάντοτε, νὰ τὴν ἀφήσῃ εἰς τὴν, γενέτειραν τῶν προγόνων του, Βέροιαν⁴.

IV

Ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι μὲ τὸ ὄνομα Βικέλας, ὅπως ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δημητρίου Γεώργιος καὶ οἱ υἱοὶ του Ἐμμανουὴλ καὶ Δημήτριος κτλ., ὑπάρχουν δὲ καὶ σήμερον εἰσέτι, ἐν Ἀθήναις καὶ ἄλλαχοῦ⁵.

Μέχρι πρό τινος ἐσώζετο, ἐν Βεροῖα, τὸ ἀρχοντικὸν τῆς οἰκογενείας

νίας κτλ. Β. Α. Μυστακίδης, Οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει λόγιοι, Κωνσταντινούπολις 1907, σ. 107.

¹ Α. Βασίλειος, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, μετάφρασις Δ. Σαβράμη, Ἀθήναι 1954, σ. 501.

² Βλ. Δ. Βικέλα, Ἐκλογή ἐκ τῶν ἔργων, ἐκδοσις συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, Ἀθήναι 1909, σ. ζ-με' καὶ Χρονικά τῆς τεσσαρακονταετίας (1899-1939) τοῦ ἰδίου συλλόγου καὶ σημειώσιν 3, ἀμέσως κατωτέρω.

³ Βλ. σημειώσιν 6, προηγουμένης σελίδος. Διὰ ὅσα ἔγραψεν ὁ Δ. Βικέλας, βλ. Ἐκλογή, ἔ.ἀ., σ. 46-48. Διὰ ἀνέκδοτα ἔργα του, βλ. Ἄλ. Α. Οἰκονόμου, Τρεῖς ἄνθρωποι, τόμ. 2, Δημήτριος Μ. Βικέλας, Ἀθήναι 1953.

⁴ Βλ. Ἰ. Χατζιδάκη, Ἱστορία τοῦ κρητικῆς μουσείου κτλ., Ἀθήναι 1931, σ. 58-60, «Νέα Ἑστία» ΛΘ (1965), 53-54, ὁμοίως, τεῦχος 881, Ἄρ. Δικταίου, «Πῶς γνωρίσθηκα μὲ τὸν Λαπαθιώτην». Ἐμμ. Α. Πετράκη, ἔ.ἀ., σ. 12 κέ. Ἐφημερὶς «Μεσόγειος» Ἡρακλείου, «Ἡ Βικελαία βιβλιοθήκη» τοῦ Ν. Παπαμιχαλάκη, εἰς φύλλα 2834 (2713), 2835 (2714), 2836 (2715) καὶ 2837 (2716), Μαρτίου 1966, ἐφημερίδες «Ἐλευθ. Σκέψεις», Κρήτης, φύλλ. 736/22.1.1931 καὶ ἐφημερίδες Κρήτης «Ἰδη», 84/30.8.1908 καὶ 2640/20.4.1932 καὶ «Νέα Ἐφημερὶς» τῆς 27.1.1912. (Ἡδυνήθην νὰ συμβουλευθῶ, ἐν Ἡρακλείῳ, τὴν βιβλιογραφίαν ταύτην (τῶν ἐφημερίδων), χάρις εἰς τὴν εὐγενῆ διάθεσιν τοῦ προσωρινοῦ ἐφόρου τῆς δημοτικῆς «Βικελαίας βιβλιοθήκης» κ. Ν. Σεγρεδάκη). Ὁ Βικέλας εἶχεν ὑπ' ὄψιν νὰ ἀφιέρωσιν τὴν βιβλιοθήκην του (ἐκ 4772 τίτλων) εἰς τὴν Βέροιαν, ὡς γράφει ὁ Ἄνδρεάδης (βλ. καὶ «Νέα Ἑστία», ΛΘ (1965) 54).

⁵ Δ. Βικέλας, ἔ.ἀ., σ. 13 κέ. Ἄν. Χριστοδοῦλου, Ἱστορία τῆς Βεροίας, Βέροια 1960, σ. 68-69.

«Μπικελάδικο σπίτι» (Κανάκη)¹, εἰς λόφον δέ, πού ὑπέρκειται τῆς Βεροίας, ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ τοῦ Βικέλα, Δημητρίου, βίλλα, πού λέγεται «Βίλλα τοῦ Βικέλλα». Ἡ περιοχὴ αὕτη τελευταίως οἰκοπεδοποιεῖται².

Ἡ Βέροια ἐτίμησε τὸν Δημήτριον Βικέλαν, ὅταν οὗτος ἐπεσκέφθη τὴν πόλιν (Σεπτέμβριος 1901), ἀνακηρύξασα (7.10.1901) τοῦτον ἐπίτιμον Πρόεδρον, τῆς τότε μεγαλουργούσης φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος «Μέλισσα»³, ὁ δὲ σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων καὶ ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ σύλλογος Βεροιέων ἐφρόντισαν διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς προτομῆς του (1955), ἡ ὁποία ἐτοποθετήθη, ἐν Βεροίᾳ, εἰς τὸν κῆπον τῆς Ἑλῆς καὶ ἐδόθη τὸ ὄνομά του εἰς ὁδὸν τῆς πόλεως, κάθετον τῆς Κεντρικῆς ὁδοῦ καὶ τῆς Μητροπόλεως.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ

¹ Δ. Βικέλα, ἔ.α., σ. 423. Ἄλ. Λέτσα, σ. 68. Ἄν. Χριστοδοῦλου, ἔ.α., σ. 66 (καὶ φωτογραφία ἐξωθύρας) καὶ εἰς ἐφημερίδα «Φρουρὸς τῆς Ἡμαθίας» Βεροίας, φύλλ. 199/11.1.1960, κυρίως δὲ Νικολάου Κ. Μουτσοπούλου, Τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Σιδῆρ Μανωλάκη στὴ Βέροια, Ἀθῆναι 1960 («Ζυγὸς» 56-57), Π. Μιχελῆ, Τὸ Ἑλληνικὸ λαϊκὸ σπίτι, Ἀθῆναι 1960, σ. 286-299 («Τὰ λαϊκὰ σπίτια τῆς Βεροίας»), ἰδίως σ. 295 κέ., καὶ Ι. Φοφούτη, Πολεοδομικὰ καὶ μορφολογικὰ προβλήματα τῆς Βεροίας, Θεσσαλονίκη 1964. Ἐπίκειται ἡ ἑκδοσις νέου ἀξιολόγου βιβλίου τοῦ κ. Ν. Μουτσοπούλου.

² Ἐφημερὶς «Ἀστὴρ» Βεροίας, φύλλ. 504/391/12.6.1939: «Ἀφίξις κ. Βικέλα. Παρεπιδημεῖ, ἀπὸ τινων ἡμερῶν, ἐν τῇ πόλει μας, ὁ Πρόεδρος Ὑπουργός, διευθυντῆς ἐθιμοτυπίας Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, κ. Δ. Βικέλας». Θὰ ἔμεινε, εἰς τὴν ἔπαυλίν του, ὀλόκληρον τὸ θέρος.

³ Βιβλίον πρακτικῶν τῆς ἀδελφότητος «Μέλισσα» Βεροίας (βιβλιοθήκη Δημοσίου, Γυμνασίου ἀρρένων). Περί τοῦ βιβλίου τούτου βλ. Γ. Χιονίδη, Ἱστορία τῆς Βεροίας, τόμ. Ι, Βέροια 1960, σ. 41, ἐνθα ἀναγράφονται: «Ἀνακηρύττεται ὡσαύτως παμψηφεί ἐπίτιμος Πρόεδρος τῆς Ἀδελφότητος ὁ ἐκ Βεροίας ἔλκων τὴν καταγωγὴν καὶ ἐν Ἀθῆναις διαμῶν ἀξιότιμος κ. Δ. Βικέλας» (σελ. 1β, συνεδρίασις 96, τῆς 7.10.1901) καὶ ἐν συνεχείᾳ: «Ἀναγιγνώσκονται δύο ἐπιστολαί, ἡ μὲν τοῦ ἀξιότιμου κ. Δ. Βικέλα, ὡς ἀπάντησις τοῦ ἀγγελτηρίου γράμματος τῆς ἀνακηρύξεως αὐτοῦ ἐπίτιμου προέδρου τῆς Ἀδελφότητος, ἡ δὲ τοῦ Ἀρ/του Παναρέτου» (σελ. 2α, συνεδρίασις 97, τῆς 4-11-1901).